

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/17928/2024

Valtion liikuntaneuvoston lausunto hallituksen esitysluonnoksesta perusopetuslain muuttamisesta

Taustaa

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoa esitysluonnoksesta perusopetuslain muuttamisesta Lausuntopalvelu.fi:ssä.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman Suomi Liikkeelle -ohjelman mukaisesti, että liikunnallinen elämäntapa lisätään osaksi esi- ja perusopetuksen tavoitteita. Esityksen tavoitteena on muun muassa vahvistaa liikunnan merkitystä esiopetuksen ja koulujen toimintakulttuurissa sekä parantaa liikunnan merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntaitona. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten ja nuorten liikkumista esiopetuksen ja koulupäivän aikana sekä tätä kautta vahvistaa heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan.

Liikunnallista elämäntapaa koskevan muutoksen ehdotetaan tulevan voimaan 1.8.2026, jotta Opetushallitukselle ja paikallisille opetuksen järjestäjille jää riittävästi aikaa opetussuunnitelmien muutoksiin.

Esitysluonnoksesta ehdotetaan lisäksi muutettavaksi perusopetuslakia muun muassa puhelimiin ja muiden mobiililaitteiden käytön osalta siten, että puhelimen käyttö oppitunnin aikana sallittaisiin vain tiettyihin laissa säädettyihin tarkoituksiin. Koulun olisi myös annettava tarpeelliset järjestyssäännöt puhelimiin ja muiden mobiililaitteiden käytöstä ja säilytyksestä koulupäivän aikana.

Valtion liikuntaneuvoston näkemykset pyydettyihin asiakohtiin

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Esityksessä veloitettaisiin, että koulun olisi laadittava järjestyssäännöt tai muut tarpeelliset määräykset puhelimiin tai muiden mobiililaitteiden käytöstä ja säilytyksestä oppitunnin, välitunnin ja ruokailun aikana. Rehtorilla tai koulun opettajalla yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaan puhelin, jos oppilas häiritsisi opetusta tai oppimista puhelimella tai muulla mobiililaitteella. Esityksessä ei kielletä suoraan puhelimiin tai muiden mobiililaitteiden käyttöä välitunneilla.

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esiin, että oppilaat viettävät peruskoulussa hyvin merkittävän määrän ajastaan opetuksen välissä olevilla välitunneilla – enemmän kuin yhdenkään yksittäisen oppiaineen parissa (Haapala 2018). Välitunnit on tarkoitettu oppilaiden virkistäytymiseen ja yhteisöllisyyden ylläpitämiseen.

Välituntiliikkuminen on myös oleellinen osa koulun liikunnallisen toimintakulttuurin rakentamista. Välituntien aikainen liikunta voi muodostaa merkittävän osan lapsen ja nuoren päivittäisestä liikkunnasta, etenkin vähän liikkuvilla lapsilla ja nuorilla.

Välituntiliikunnan edellytyksiä on kehitetty viime vuosina muun muassa osana Liikkuva koulu -toimintaa muokkaamalla koulupäivän rakennetta ja koulun toimintatapoja. Viimeisen noin kymmenen vuoden aikana esimerkiksi yläkouluissa ovatkin yleistyneet niin ulkovälitunnit (LIITU-tutkimus 2022) kuin pitkät liikumisvälitunnit (TEAvisari 2014-2024).

Useat koulut ovat jo järjestyssäännöissään määränneet puhelimien käytöstä välitunnilla, mutta tämä ei ole ollut pakollista kouluille. Opetushallitus on kuitenkin ohjeistanut, että puhelimet voidaan kieltää esimerkiksi liikuntavälitunneilla. Lisäksi jo nyt on mahdollista rajata turvallisuussyistä välitunnilla kännyköiden käytölle vain jokin tietty alue.

Valtion liikuntaneuvosto pitää tärkeänä, että välitunnit käytetään niiden tarkoitukseen eli oppilaiden virkistäytymiseen ja yhteisöllisyyden ylläpitämiseen. Yhdessä liikkuminen ja liikunta ovat keskeisiä keinoja oppilaille virkistäytyä ja parantaa yhteisöllisyyttä välituntien aikana. Lakimuutoksen myötä kunnilla on mahdollisuus kieltää matkapuhelimen käyttö myös välitunneilla, mikä voi toimia keinona edistää lasten liikkumista ja liikuntaa välitunneilla. Lisäksi on kuitenkin tärkeää jatkaa välituntiliikkumisen kehittämistä perusopetuksessa (mm. välituntitoiminta, välineet, koulujen tilat ja pihat sekä oppilaiden osallistaminen suunnitteluun).

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Ei ole.

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

Ei ole.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykäliin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

Ei ole.

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

Ei ole.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

Valtion liikuntaneuvosto pitää erittäin kannatettavana esitystä, että perusopetuslain 2. pykälään lisätään tavoite: ”Esi- ja perusopetuksen tulee lisäksi edistää liikunnallista elämäntapaa”. Lakimuutoksella luotaisiin lainsäädäntöön tärkeä tavoite esi- ja perusopetuksen toimijoille edistää liikunnallista elämäntapaa.

Väestön liian vähäinen liikkuminen on yksi keskeisistä suomalaisen yhteiskunnan haasteista. Lapsista ja nuorista vain noin kolmannes liikkuu terveytensä kannalta riittävästi (LIITU-tutkimus 2022). Toimintarajoitteiset lapset ja nuoret liikkuvat keskimäärin vielä vähemmän kuin lapset ja nuoret, jotka eivät koe toimintarajoitteita (LIITU-tutkimus 2016, 2019, 2020 ja 2022).

Esi- ja perusopetuksella on keskeinen merkitys lasten ja nuorten liikkumisen ja liikunnan edistämisessä, erityisesti vähän liikkuville lapsille ja nuorille. Lasten ja nuorten arki kuluu pitkälti kouluissa sekä kodin ja koulun välisillä matkoilla, minkä vuoksi koulupäivän aikaisella liikkumisella ja liikunnalla sekä koulumatkan kulkutavalla on tärkeä merkitys lasten ja nuorten kokonaisaktiivisuuteen. Esimerkiksi vähän liikkuvien lasten ja nuorten päivittäisestä reippaasta liikkumisesta jopa 42 % kertyy koulupäivän aikana (Tammelin ym.

2015). Liikunnan opetuksella ja liikuntakasvatuksella sekä koulujen liikunnallisella toimintakulttuurilla on tärkeä merkitys lasten ja nuorten liikunnallisen ja aktiivisen elämäntavan kehittämisessä.

Perusopetuksen toimintakulttuurin liikunnallistamisen kehittämistyötä on tehty vuodesta 2010 alkaen valtakunnallisella Liikkuva koulu -ohjelmalla. Erilaiset koulupäivään liittyvät liikuntaa lisäävät toimenpiteet yleistyivätkin perusopetuksessa 2010-luvulla, ja liikunnallinen toimintakulttuuri kehittyi perusopetuksessa myönteiseen suuntaan.

Viime vuosina liikunnallisen toimintakulttuurin rakenteita on kouluissa myös osin purettu. Samaan aikaan koronapandemian seurauksena tarve oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi liikunnan keinoin on entistä suurempi. Toimintakulttuurin muutos vie aikaa, joten myös jatkossa on tärkeää jatkaa pitkäjänteistä työtä perusopetuksen liikunnallistamisen tukemiseksi ja kehittämiseksi. (Valtion liikuntaneuvosto 2023)

Koulupäiväisen aikaisen liikkumisen hyödyistä on vahvaa tutkimusnäyttöä. Riittävä fyysinen aktiivisuus on edellytys lasten ja nuorten normaalille kasvulle ja kehitykselle sekä hyvinvoinnille. Fyysisen aktiivisuuden lisääminen on yksi keskeinen keino, joilla voidaan parantaa lasten ja nuorten oppimistuloksia. Reipas liikunta, hyvä fyysinen kunto ja hyvät motoriset taidot ovat myös yhteydessä hyvään koulumenestykseen lapsuudessa ja nuoruudessa. Erityisesti koulupäivän aikainen liikkuminen on hyödyllistä oppimistulosten näkökulmasta. (Syväoja ym. 2012) Lisäksi liikunnallinen elämäntapa edistää kouluissa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja viihtyvyyttä.

Lainvalmistelumateriaalin mukaan vertailtaessa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita (2014) voimassa oleviin uusimpiin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014) ja Lukion opetussuunnitelman perusteisiin (2019), Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on liikunnallista elämäntapaa kuvattu vähemmän. Valmistelumateriaalien mukaan Opetushallitus tekisi lainsäädännön muutoksen myötä tarvittavat muutokset esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin liikunnallisen elämäntavan vahvistamiseksi osana esiopetuksen ja koulun toimintakulttuuria.

Valtion liikuntaneuvosto on nostanut esiin varhaiskasvatuksen arvioinnissaan (2023), että liikkumisen suhteellisen positiivista tilannetta varhaiskasvatuksessa on todennäköisesti tukenut osaltaan valtion normiohjauksen toimenpiteet. Varhaiskasvatuksen normipohja liikuntakasvatukselle vahvistui 2010-luvulla. Vuonna 2018 voimaan tulleessa uudistetussa varhaiskasvatustaissa mainittiin liikunta entistä vahvemmin yhtenä pedagogisen toiminnan osa-alueena. Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) on liikunta erittäin vahvasti mukana. Nämä toimet ovat luoneet edellytyksiä liikkumisen edistämiseen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukainen liikuntakasvatus toteutuikin varhaiskasvatuksessa melko hyvin (Karvi). Lähes kaikki pienet lapset saavat varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksen mukaisen kolmen tunnin päivittäisen määrän liikkumista (Mehtälä ym. 2024).

Valtion liikuntaneuvosto näkee, että perusopetuslain muutoksen avulla pystytään edistämään tavoitetta vahvistaa liikunnan merkitystä esiopetuksen ja koulujen toimintakulttuurissa sekä siten vahvistamaan lasten ja nuorten liikkumista esiopetuksen ja koulupäivän aikana. Tavoitteiden saavuttaminen kuitenkin edellyttää, että lainsäädännön muutoksen jälkeen tehdään myös tarvittavat muutokset ja riittävän vahvat, konkreettiset kirjaukset esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin erityisesti koulujen liikunnallisen toimintakulttuurin kehittämiseksi. Valtakunnallisten suunnitelmien kautta vaikutetaan paikallisiin opetussuunnitelmiin ja vahvistetaan myös niissä liikunnallisen toimintakulttuurin edistämistä.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

Ei ole.

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

Ei ole.

Timo Heinonen
puheenjohtaja

Toni Piispanen
vs. pääsihteeri

Lähteet

- Haapala, H. (2018): Lisää liikettä koulupäivään ja sen yhteyteen: katse kohti vähän liikkuvien oppilaiden, viihtyvyyden ja henkilökunnan tukemista. Liikunta & Tiede 55, 1/2018.
- Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa – LIITU-tutkimuksen tuloksia 2016, 2019, 2020 ja 2022. Valtion liikuntaneuvosto ja Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Mehtälä, A., Sääkslahti, A., Asunta, P., Hakonen, H., Kukko, T., Kulmala, J., Kämppe, K. & Tammelin, T. (2024): Pienten lasten liikunnan ilo, fyysinen aktiivisuus ja motoriset taidot Suomessa: Piilo-tutkimuksen tuloksia 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2024:10.
- Syväoja, H., Kantomaa, M., Laine, K., Jaakkola, T., Pyhältö, K. & Tammelin, T. (2012): Liikunta ja oppiminen. Tilannekatsaus – Lokakuu 2012. Opetushallitus.
- Tammelin, T., Kulmala J., Hakonen H. & Kallio J. (2015): Koulu liikuttaa ja istuttaa. Liikkuva koulu -tutkimuksen tuloksia 2010–2015. Tutkimustiivistelmä. Likes.
- TEAviisari 2014-2024, Liikunta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Valtionhallinto liikunnan ja liikkumisen edistäjänä 2019–2023: opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu: 2023:17.